

Ärende Besvär som gäller ordnande av personlig assistans på grund av handikapp

Ändringssökande Social- och hälsovårdsnämnd

Beslut som överklagas

Vasa förvaltningsdomstols beslut 26.11.2010 nr 10/0652/2

Ärendets tidigare handläggning

Social- och hälsovårdsnämnds individsektion har 17.8.2010 § 90 beslutat hålla i kraft ett beslut som en tjänsteinnehavare som lyder under nämnden har fattat 4.5.2010 om att avslå A:s ansökan om personlig assistans enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp. A har ansökt om att hon ska beviljas personlig assistans 25 timmar i månaden för att kunna uträtta ärenden utanför hemmet.

I sitt beslut har sektionen konstaterat att A är en 91-årig kvinna som bor ensam. Hon drabbades för cirka 8 år sedan av åldersrelaterad ögonbottendegeneration med diagnosen macula degeneration. För cirka ett år sedan försämrades synen ytterligare. Hon skulle behöva hjälp vid butiksbesök och med att uträtta ärenden utanför hemmet. Hon har redan städhjälp och trygghetstelefon, men klarar sig annars självständigt hemma. Hon får matservice två gånger i veckan och har beviljats färdtjänst för gravt handikappade. Dessutom har det utförts ändringsarbeten vad gäller belysningen i hemmet. Hon har också olika hjälpmedel på grund av sin synskada.

Sektionen har konstaterat att A:s sjukdom och funktionsnedsättning är en följd av åldrande och åldersrelaterad sjukdom och faller således utanför ramen för personlig assistans enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp.

Förvaltningsdomstolens avgörande

Vasa förvaltningsdomstol har med sitt överklagade beslut upphävt social- och hälsovårdsnämnds individsektions beslut och återförvisat ärendet till social- och hälsovårdsnämnden för ny handläggning.

Förvaltningsdomstolen har anfört följande skäl för sitt beslut:

Enligt 8 § 2 mom. i lagen om service och stöd på grund av handikapp ska kommunen ordna skälig färdtjänst jämte följeslagarservice, dagverksamhet, personlig assistans och serviceboende för en gravt handikappad som på grund av sitt handikapp eller sin sjukdom nödvändigt behöver sådan service för att klara de funktioner som hör till normal livsföring. Kommunen har dock inte särskild skyldighet att ordna serviceboende eller personlig assistans, ifall tillräcklig omsorg om den gravt handikappade inte kan tryggas genom åtgärder inom den öppna vården.

Enligt 8 c § 1 mom. i samma lag anses med personlig assistans den nödvändiga hjälp som en gravt handikappad har behov av hemma eller utanför hemmet: 1) i de dagliga sysslorna, 2) i arbete och studier, 3) i fritidsaktiviteter, 4) i samhällelig verksamhet samt 5) i upprätthållande av sociala kontakter.

Enligt paragrafens 2 mom. är syftet med personlig assistans att den ska hjälpa en gravt handikappad att göra sina egna val när det gäller funktioner som avses i 1 mom. För att personlig assistans ska ordnas förutsätts att den gravt handikappade har resurser att definiera assistansens innehåll och sättet att ordna den.

När det gäller att ordna personlig assistans anses enligt paragrafens 3 mom. som gravt handikappad den som till följd av ett långvarigt eller framskridande handikapp eller en sådan sjukdom nödvändigt och upprepade gånger behöver en annan persons hjälp för att klara de funktioner som avses i 1 mom. och behovet av hjälp inte i främsta hand beror på sjukdomar och funktionshinder som har samband med normalt åldrande.

Personlig assistans i de dagliga sysslorna och i arbete och studier ska enligt paragrafens 4 mom. ordnas i den utsträckning det är nödvändigt för den gravt handikappade.

Förvaltningsdomstolen konstaterar att enligt läkarutlåtandet 31.5.2010 är A:s ögonbottendegeneration inte en normal åldersrelaterad sjukdom utan det är frågan om en allvarlig synskada, som har orsakat

100 procents invaliditet. För den skull och enär A:s ansökan således inte kan förkastas på de grunder som social- och hälsovårdsnämnden har åberopat, har förvaltningsdomstolen funnit det vara rätt att upphäva social- och hälsovårdsnämndens beslut och att återförvisa ärendet till social- och hälsovårdsnämnden för ny handläggning.

Handläggning i högsta förvaltningsdomstolen

Social- och hälsovårdsnämnd har överklagat förvaltningsdomstolens beslut och yrkat att beslutet ska upphävas och högsta förvaltningsdomstolen ska sätta i kraft det beslut som social- och hälsovårdsnämnds individsektion har fattat 17.8.2010 § 90.

A är född år 1919 och har fått diagnosen åldersdegeneration i ögonbotten år 2002, då hon var 83 år gammal. Hjälpbehovet beror på synskadan. Enligt en doktorsavhandling från år 2008, "Molecular Genetics of Age-related Macular Degeneration" är ålder en riskfaktor för åldersdegeneration i ögonbotten. Enligt avhandlingen förekommer sjukdomen i Finland bland cirka 40 procent av dem som fyllt 70 år. A:s ögonsjukdomar beror på åldrande. I A:s fall finns det inga förutsättningar enligt 8 c § 3 mom. i lagen om service och stöd på grund av handikapp att bevilja henne personlig assistans.

A har gett en förklaring, där hon har vidhållit sin uppfattning att den synskada som har orsakat henne hundra procentig invaliditet inte hör till normalt åldrande samt att skadan har gett upphov till hennes behov av personlig assistent.

Social- och hälsovårdsnämnd har tillställts A:s förklaring för kännedom.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen har prövat ärendet och avslår besvären. Ärendet slutar på det sätt som framgår av Vasa förvaltningsdomstols beslut.

Skäl till högsta förvaltningsdomstolens avgörande

De aktuella bestämmelserna i 8 § samt 8 c och 8 d § i lagen om service och stöd på grund av handikapp trädde i kraft 1.9.2009. Genom lagändringen 981/2008 fogades till lagen bestämmelser om personlig assistans som ska ordnas för gravt handikappade och som ska ingå i den service som kommunen har särskild skyldighet att ordna.

Enligt 8 § 2 mom. (981/2008) ska kommunen ordna skälig färdtjänst jämte följeslagarservice, dagverksamhet, personlig assistans och serviceboende för en gravt handikappad som på grund av sitt handikapp eller sin sjukdom nödvändigt behöver sådan service för att klara de funktioner som hör till normal livsföring. Kommunen har dock inte särskild skyldighet att ordna serviceboende eller personlig assistans, ifall tillräcklig omsorg om den gravt handikappade inte kan tryggas genom åtgärder inom den öppna vården.

Enligt 8 c § 1 mom. avses med personlig assistans i nämnda lag den nödvändiga hjälp som en gravt handikappad har behov av hemma eller utanför hemmet 1) i de dagliga sysslorna, 2) i arbete och studier, 3) i fritidsaktiviteter, 4) i samhällelig verksamhet, samt 5) i upprätthållande av sociala kontakter.

Enligt 8 c § 3 mom. anses som gravt handikappad när det gäller att ordna personlig assistans den som till följd av ett långvarigt eller framskridande handikapp eller en sådan sjukdom nödvändigt och upprepade gånger behöver en annan persons hjälp för att klara de funktioner som avses i 1 mom. och behovet av hjälp inte i främsta hand beror på sjukdomar och funktionshinder som har samband med normalt åldrande.

Enligt den detaljmotivering till bestämmelsen i 8 c § 3 mom. som ingår i regeringens proposition 166/2008 rd har också äldre handikappade personer samt de som blivit funktionshindrade vid högre ålder på grund av sitt handikapp rätt till service och stöd på samma grunder som andra handikappade. Enligt propositionen går det att skilja mellan å ena sidan funktionshinder som hänför sig till åldrande och å andra sidan åldrande av normal karaktär. Sådant behov av hjälp och stöd som i främsta hand beror på sjukdomar och funktionshinder som har samband med normalt åldrande omfattas fortfarande inte av lagen om service och stöd på grund av handikapp. Detta behov ska tillgodoses med stöd av annan allmän lagstiftning och speciallagstiftning inom social- och hälsovården.

Av utredningen i ärendet har framgått att risken för att insjukna i den ögonsjukdom, åldersrelaterad makuladegeneration, som A har konstaterats lida av, enligt den ovan nämnda doktorsavhandlingen ökar med tilltagande ålder. Den omständigheten att sjukdomen oftare diagnostiseras hos äldre än hos yngre personer innebär dock inte i sig att den eller det funktionshinder den medför alltid ska anses vara en sjukdom eller ett funktionshinder som har samband med normalt åldrande. I Förbundet svenska synskadade rf:s utlåtande, som A har hänvisat till, konstateras att sjukdomen visserligen drabbar främst äldre personer, men att den

för majoriteten av de drabbade inte medför nedsatt syn. Enligt specialläkarens för ögonsjukdomar intyg beror den degeneration i ögonbotten som diagnostiserats hos A inte på normalt åldrande. A:s ögonsjukdom har resulterat i en allvarlig synskada, som har orsakat 100 procents invaliditet. Hos A har sjukdomen således haft ett förlopp som har vållat ett funktionshinder som inte kan anses ha samband med normalt åldrande.

Av denna anledning har social- och hälsovårdsnämnd inte kunnat avslå A:s rättelseyrkande enbart genom att hänvisa till att A har diagnostiserats för denna sjukdom samt till uppgifterna i ovan nämnda doktorsavhandling om sjukdomens förekomst i olika åldersgrupper. I ärendet har således inte framkommit att A:s behov av en annan persons hjälp för att klara de funktioner som avses i 8 c § 1 mom. i lagen om service och stöd på grund av handikapp i främsta hand skulle bero på sjukdomar och funktionshinder som har samband med normalt åldrande på det sätt som avses i 8 c § 3 mom. i nämnda lag.

Av dessa skäl och med beaktande av yrkandena i högsta förvaltningsdomstolen och utredningen i ärendet, finns det inte skäl till ett annat slut i ärendet än det som framgår av Vasa förvaltningsdomstols beslut.

Det alle, som vederbör, till efterrättelse länder.

Högsta förvaltningsdomstolen:

Kari Kuusiniemi

Matti Pellonpää

Timo Viherkenttä

Alice Guimaraes-Purokoski

Kristina Björkvall (g)

Föredragande,
referendarierådet Freja Häggblom

Vid avgörandet av ärendet har förrättats omröstning. Röstningsanförandet framgår av en bilaga till beslutet.

Bilaga

Röstningsanförande

Röstningsanförande

Förvaltningsrådet Guimaraes-Purokoski var av avvikande mening. Hennes röstningsanförande, i vilket förvaltningsrådet Viherkenttä instämde, var följande:

”Jag upphäver Vasa förvaltningsdomstols beslut och sätter i kraft social- och hälsovårdsnämnds individsektions beslut 17.8.2010 § 90.

Skäl till den avvikande meningen

Av utredningen i ärendet har framgått att åldersrelaterad makuladegeneration är en åldersförändring i ögat, som i sin svårare så kallade våta form kan leda till allvarlig nedsättning av synen. Risken att insjukna i sjukdomen ökar kraftigt med stigande ålder. Enligt den doktorsavhandling som social- och hälsovårdsnämnd har hänvisat till (Sanna Seitsonen, *Molecular Genetics of Age-related Macular Degeneration*, 2008) är åldersrelaterad makuladegeneration den största orsaken till bestående nedsatt syn hos den äldre befolkningen i västvärlden. Enligt en undersökning från 1995 som refereras i avhandlingen har sjukdomen i sin tidiga form konstaterats hos cirka 32 procent av en undersökningsgrupp som omfattade 478 finländare i åldern 70 år eller äldre. När även andra än tidiga former av sjukdomen beaktades, kunde den konstateras förekomma hos cirka 41 procent av de undersökta. Det finns således ett tydligt samband mellan sjukdomens förekomst och åldrande.

Av utredningen i ärendet har framgått att A, som är född år 1919, för cirka 10 år sedan eller vid cirka 80 års ålder har konstaterats lida av åldersrelaterad ögonbottendegeneration. Enligt det läkarintyg som specialläkaren i ögonsjukdomar har gett för att A ska få personlig assistent är sjukdomsdiagnosen Degeneratio maculae disciformis o. dx (status post), degeneratio maculae senilis atrophica samt pseudophaki o.a. Enligt läkarintyget ser A inte att läsa på annat sätt än med hjälp av lästelevision och även med en sådan läser hon långsamt och inte liten text. Utomhus ser A inte trafikljus eller gatunamn. Det är svårt för henne att röra sig i trappor och det har hänt att hon fallit och skadat sig när hon gått i trappor. Dessutom har A svindel, vilket gör det svårare för henne att röra sig. När hon rör sig behöver hon rollator.

Enligt läkarintyget gör A:s svaga syn och avsaknaden av ledsyn också att hon behöver hjälp när hon rör sig utomhus, till exempel vid butiks-, bank-, apoteks- och läkarbesök. Hennes närmare anhöriga är dottern, som bor i . Dottern hjälper då och då A, men kan inte göra det förrän efter arbetstid på kvällen.

Av läkarintyget framgår också att sjukdomen hos A har uppträtt i sin så kallade våta form och lett till en allvarlig synskada, som förorsakat A 100 procents invaliditet. Specialläkaren har rekommenderat att A ska få en personlig assistent.

A:s behov av hjälp beror på hennes synskada, som är en följd av en sjukdom som med hänsyn till sin förekomst bland äldre personer kan anses ha samband med normalt åldrande på det sätt som avses i 8 c § 3 mom. i lagen om service och stöd på grund av handikapp. Enligt nämnda lagrum kan personlig assistans inte beviljas när behovet av hjälp i främsta hand beror på en sjukdom som har samband med normalt åldrande. Enligt regeringens proposition 166/2008 rd ska sådant behov av hjälp och stöd som i främsta hand beror på sjukdomar och funktionshinder som har samband med normalt åldrande inte omfattas av handikappservicelagen. Detta behov ska tillgodoses med stöd av annan allmän lagstiftning och speciallagstiftning inom social- och hälsovården.

Enligt 8 c § 3 mom. i lagen om service och stöd på grund av handikapp är alltså personer vars behov av hjälp i främsta hand beror på sjukdomar och funktionshinder som har samband med normalt åldrande uteslutna från personlig assistans. A:s hjälpbehov beror på att hon lider av ögonbottendegeneration i dess våta form, som hos henne har förorsakat den nedsatta synförmåga som framgår av läkarintyget. Eftersom ögonbottendegeneration i sin våta form även när denna sjukdom och dess följder yppar sig på det sätt som sjukdomen har gjort hos A är en sjukdom som i främsta hand har samband med åldrande, anser jag att A inte har rätt till personlig assistans enligt 8 c § i lagen om service och stöd på grund av handikapp. I ärendet har inte heller anförts att A skulle ha andra handikapp som inte har samband med åldrande och som tillsammans med den ögonbottendegeneration i sin våta form som A lider av vid en sammantagen bedömning skulle medföra att A skulle ha rätt till personlig assistans enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp. Med hänsyn till detta har social- och hälsovårdsnämnds individsektion kunnat avslå A:s ansökan om personlig assistans. Jag upphäver därför förvaltningsdomstolens beslut och sätter i kraft social- och hälsovårdsnämnds individsektionens beslut 17.8.2010 § 90.”

In fidem:

Referendarierådet Freja Häggblom

Distribution

Beslut	Social- och hälsovårdsnämnd, utan avgift
Avskrift	Vasa förvaltningsdomstol
	A
	Social- och hälsovårdsministeriet